

ποιός μπορεί να μου πει πώς να μιλάω ; γιατί τότε να μη ζει κιόλας για μένα ; (και λές και δὲ ζει τόσο για μᾶς ἢ ἐπιστήμη ;) — Στὴ γλώσσα πὺ ἀνασταίνει, ζῶο ὁμορφο, πὺ τελειώνεται, ἀντικείμενο πιαστό, φιλικό.

Ἡ μήπως θὰ μπορούσε κανεὶς (ἐπιστήμονας!) νὰ μᾶς πει πὺς αὐτὴ ἡ γλώσσα (τῶν τραγουδιῶν τοῦ ἀνθρώπου, τῶν παραμυθιῶν του, τῆς κουβέντας του) εἶναι φτωχὴ ; Κι ἀπὸ ποῦ λοιπὸν θὰ γίνονται πλούσια ἢ δική του γλώσσα, πὺς ; "Ἄν ἡ ἐπιστήμη του τὸν ἐμποδίζει νὰ δεῖ πὺς ἡ ζωὴ εἶναι πάντα πὺς πλούσια ἀπ' τὶς σοφές (ἐκτὸς πραγματικοῦ χρόνου) στιγμές του, τότε νὰ τὴν πετάξει. Ἄλλὰ κι ἡ πὺς σκληρὴ ἐπιστήμη μπορεί νὰ δεῖ πὺς οἱ ρυθμοί, οἱ σημασίες, οἱ συντακτικὲς πλοκὲς και ὅλα αὐτὰ πὺς θὰ ὀνόμαζε για τὰ καλοῦπια του εἶναι στὴ λαϊκὴ γλώσσα τόσο πολυποίκιλα, τόσο φυσικὰ πλούσια, πὺς θὰ μπορούσαν και τὴν ἐπιστήμη του κι αὐτὸν νὰ ὀδηγήσουν στὴν πνευματικὴ εὐδαιμονία.

Και στὸ τέλος-τέλος ἡ μελέτη τῆς γλώσσας εἶναι δουλειὰ τῶν ποιητῶν. Εἶναι ἀνοίκειο νὰ ἐπηρεάζει ἔτσι ἡ ἐπιστήμη τὴ γλώσσα ; εἶναι στὴν πραγματικότητα δόλιο νὰ παίρνει ἡ μελέτη (και τί μελέτη!) τῆς γλώσσας τοὺς ἀνθρώπους ἀπ' τὸ μίλημα κι ἀπ' τὴ ζωὴ. Κι εἶναι μεγάλο κακὸ νὰ παίρνει ἡ ἐπιστήμη (ἢ οἱ τρόποι τῆς) τοὺς ποιητές. Αὐτὸ ὅμως γίνεται λίγο-πολύ παντοῦ στὶς «ἀναπτυγμένες» χώρες. Και μένει ὁ λαὸς σάν τὴν πεντάμορφη τοῦ παρανοῦ στὶς «ἀναπτυγμένες» χωρὲς. Αὐτὸ ὅμως γίνεται λίγο-πολύ παντοῦ στὶς «ἀναπτυγμένες» χωρὲς. Και μένει ὁ λαὸς σάν τὴν πεντάμορφη τοῦ παρανοῦ στὶς «ἀναπτυγμένες» χωρὲς. Αὐτὸ ὅμως γίνεται λίγο-πολύ παντοῦ στὶς «ἀναπτυγμένες» χωρὲς. Αὐτὸ ὅμως γίνεται λίγο-πολύ παντοῦ στὶς «ἀναπτυγμένες» χωρὲς. Αὐτὸ ὅμως γίνεται λίγο-πολύ παντοῦ στὶς «ἀναπτυγμένες» χωρὲς.

"Ἄν αὐτὰ τὰ ἀπλὰ πράγματα δὲν τὰ νιώθουμε, γλώσσα δὲ γίνεται, τὴν φευτομελετάμε μόνο. Μπορεῖ νὰ ἔχουν ἀπήχηση ὅσα λέμε, μπορεῖ νὰ πειθουμε. Ὅμως ἡ ζωὴ δὲν πείθεται. Ἐμεῖς οἱ ἴδιοι (κι ὅσοι μᾶς ἀκούνε) τὸ πληρώνουμε, τελικὰ.

Αὐτὰ λοιπὸν λέει ἡ Ὑδρία ἀπὸ καιρὸ, μόνη τῆς, σὲ βαθμὸ πὺς καταλήγουν προσωπικά. Ἄλλὰ οἱ πηγές τῆς εἶναι γνήσιες, ἀπὸ τὴ μιὰ ἄκρη τῆς γῆς ὡς τὴν ἄλλη και σ' ὅλο τὸ βάθος τοῦ χρόνου : στὸν αἰῶνα τοῦ πράγματος. Θὰ τὸ δοῦμε κάποτε (ἴσως) ποιός ἔχει δικιο. Κι ὅπως και νὰ 'ναι, κάνουμε και ποίηση — τέτοια. Κι ἔχουμε κι ὅλας ἀρκετοὺς ἀνθρώπους πὺς πᾶνε στὸν ἴδιο δρόμο. Γι' αὐτὸ ἄλλωστε ἡ προσωπικὴ ποίηση ἔγινε περιοδικό, ἡ «Ὑδρία».

Σωκρ. Λ. Σκαρτοῆς

ΑΠΟΦΕΙΣ

Ἡ τηλεόραση δὲν εἶναι μόνο φορὰς πολιτιστικὸς πὺς μπορεί ἀποτελεσματικὰ νὰ παιδαγωγεῖ και νὰ μορφώνει τὶς πλατιεὲς μᾶζες. Φορὲς-φορὲς γίνεται μέσο, ἀπὸ πὺς διαπιστώνεται τὸ πνευματικὸ ἐπίπεδο τοῦ λαοῦ και ἐλέγχεται ὁ βαθμὸς και τὸ ποσοστὸ τῆς πνευματικότητάς του.

Αὐτὸ βοηθεῖ βέβαια τὶς διαφημιστικὲς ἐταιρίες, γιατί ἔτσι συμπεραίνονται εὐκόλα και μὲ ἀσφάλεια τὶ ζητᾶει ὁ κόσμος. Προκαλεῖ ὅμως ἐρωτηματικὰ σ' ὅλους, ὅσοι φροντίζουν νὰ δημιουργηθοῦν ἐκείνες οἱ ὑποδομὲς και οἱ ἀξίες πὺς σιγά-σιγά θὰ ὀδηγήσουν σὲ μιὰ λαϊκὴ πνευματικὴ ἀναγέννηση. Τὸ ἴδιο πράμα, πιστεύω, ἀποτελεῖ σὸχο και τῆς Πολιτείας.

Ἐξηγιέμαι. Κάθε μεσημέρι βγαίνει στὸν

ἀέρα μιὰ ἐμπομπὴ μὲ μεγάλη ἀκροατικὴ κὴτητα πὺς δίνει τὴν εὐκαιρία στοὺς τηλεθεατὲς νὰ ψηφίσουν ἕνα ἀνάμεσα σὲ τέσσερα θέματα τῆς ποιότητος τοῦ Λοῦνα-Πᾶρα ἐνὼ φαβορί πάντα εἶναι τὸ ποδόσφαιρο ὅταν ὑπάσχει ἀνάμεσα στὰ θέματα για ἐπιλογή. Ἀξιόλογα θέματα μὲ καλλιτεχνικό, πνευματικὸ ἐνδιαφέρον πᾶνουν σταθερὰ τὴν τέταρτη θέση, ἐκτὸς ἐξαίρεσεων.

Τὸ φαινόμενο εἶναι ἀνησυχητικό, ὄχι ὅμως ἀνεξήγητο. Ἡ τηλεόραση και οἱ τηλεθεατὲς βρίσκονται σὲ σχέση ἐμπορικῆς συναλλαγῆς. Αὐτὴ παρουσιάζει, κατὰ κανόνα, ὕψιστο εἰςπετο, δίχως ποιότητα, ὁ δὲ θεατὴς χωρὶς νὰ τὸ καταλαβαίνει ἀνταποδίνει τὰ ἴσα, ἐπιστρέφοντας τὰ κατασκευάσματα πὺς τοῦ προσφέρουν. Αὐτόματα ἔτσι φαίνεται ἡ ἀποτελεσματικὴ και οἱ

συνέπειες που έχουν για το κοινό τὰ δίχως ούσια προγράμματα. Και πώς να περιμένει κανείς αξιόλογα αποτελέσματα από μαθητές που τους διδάσκουν άναξιόλογοι δάσκαλοι;

Ένα πρόβλημα είναι βέβαιο. Το μεγαλύτερο ποσοστό εϊθύνης τὸ ἔχει ἡ τηλεόραση που μπήκε εύκολα κι αδιάρκιστα σὲ κάθε σπίτι καὶ με τὴ δύναμη τῆς εικόνας ἔγινε μόνιμος «πνευματικός» ὁδηγός. Ένα ποσοστό εϊθύνης ἔχει φυσικά καὶ ὁ καταναλωτῆς - θεατῆς που χωρὶς ἔλεγχο καὶ ἄκοπα δέχεται τὰ ὑποπροϊόντα που τοῦ προσφέρουν. Αὐτὰ εἶναι γνωστά ἄλλωστε καὶ χιλιοπωμένα.

Κάτι ὅμως πρέπει νὰ ἀλλάξει καὶ θ' ἀλλάξει, ἂν ἡ ἐμπορικότητα που ρυθμίζει τὴ σχέση τῆς τηλεόρασης πρὸς τὸ θεατῆ γίνεϊ σχέση που χαρακτηρίζει τὴ συμπεριφορά παιδαγωγοῦ πρὸς παιδαγωγούμενο. Ὑπάρχουν ἄνθρωποι που μπορούν νὰ τὸ πετύχουν αὐτό· καὶ νέες ιδέες ἔχουν καὶ καθαρά μυαλά ἔχουν καὶ ἀποφασισμένοι εἶναι ν' ἀνοίξουν τὸ δρόμο, γιὰ νὰ φτάσει κάπου ἡ πολιτιστικὴ στάθμη τοῦ λαοῦ, καὶ κάμπουσες φορὲς τὸ ἔχουν ἐπιχειρήσει μέχρι τώρα με ἐπιτυχία.

Κώστας Λογαράς

★

Στὸ πατρὶνὸ περιοδικὸ «ΡΥΘΜΟΣ», τεῦχος 5-6, ὑπάρχει μιὰ ἔρευνα ἀνάμεσα τοὺς πατρινοὺς με τὸ ἐρώτημα : «Εἶναι

Πάτρα πνευματικά καὶ πολιτιστικά ἐρχία καὶ πὼς ἀποδεικνύεται, κατὰ τὴ ὥμη σας, τὸ ἀντίθετο».

ἀπαντήσεις πολλὲς προσπαθοῦν νὰ φωρουν τὸ θέμα.

Ἐελα κα ἐγὼ νὰ σχολιάσω λίγο τὴν ἐκτὸ ἀπὸ τὴν στήλη αὐτῆ τῆς «Υ». Γιατὶ νομίζω ὅτι τὸ πνεῦμα ζεϊ πρωτεύουσα κα ἐπαρχίεσ· κι ἂν ἴομαστε κάτι τέτοιο, εἶναι γιατί βοστε ἔτσι στὴν ἀδυναμία μας — ἀπὸ ἰδῆποτε λόγους — νὰ καταλάβουμε μὴνὸ νόημά του. Κεῖνο που λείπει ἰν Πάτρα, καὶ φυσικά ἀπὸ ὅλη τὴν ζῳτικὴ Ἑλλάδα», εἶναι ἡ ἀγάπη ἡ κατικὴ στὸ πνεῦμα. Μιλᾶμε με ἀριθμικὰ στατιστικὸς πλῆθες γιὰ μορφωτικὰ ἐπίπεδα, λέγονται κα γράφονται, ὡσο ὅσο αὐτὴ τὴν ἀπορία : ποσοί δ ι α ἰ α ἰ ο υ ν ἔστο αἰτέσ τις διαπιστώσεις; Γιὰ νὰ καταλήξω στὸ συμπέρασμα ὅτι λέγοντας πραγματικὴ ἀγάπη στὸ πνεῦμα, ἐννοῶ τὴν ἀγάπη τὴν καθαρή στὰ δημιουργήματα τῶν ἀνθρώπων που πασχίζουν γιὰ τὴν πνευματικὴ μας ἀνοδο.

Πολλὲς φορὲς ἀναγοιέμαι καὶ προσπαθῶ νὰ ἐξηγήσω τὴν ἄγνοια, γιὰ παράδειγμα, τῶν πατρινῶν γιὰ τὴν ὑπαρξὴ περιοδικῶν καὶ βιβλίων λογοτεχνικῶν βγαλμένων με-

σα ἀπὸ τὴν Πάτρα. (Υ' αὐτὸ παρατηρεῖται ἡ προκλητικὴ ἀδιαφορία νὰ βγαίνει ἔνα βιβλίο ὕπερα ἀπὸ τόσο κόπο καὶ χρέμα — ἄλλο πρόβλημα αὐτὸ — καὶ τελικά νὰ πουλιόνται τὸ πολὺ ἑκατὸ ἀντίτυπα μέσα σὲ 120 χιλιάδες πολίτες). Κι ἂν δὲν γνωρίζουμε πρῶτα τὴ δημιουργία τῆς δικῆς μας, πὼς θέλομε νὰ κάνομε τοὺς γνάστες τῶν παραπέρα δημιουργιῶν; Τότε εἴμαστε οἱ στεγνοὶ «κουλτουριάρηδες».

Ἐρα δὲν ὑπάρχει ἐπαρχία στὴν περιοχή τοῦ πνεύματος· ὑπάρχει ἀγνομοσύνη καὶ ψευτοεγωϊσμός, φέγμα καὶ διαρῆψη. Ἐλλά τότε ἀξίζει νὰ μιλάμε σοβαρά γιὰ πνεῦμα ;

Διον. Α. Καρατζᾶς

★

Ἐ «Υδρία» ἔχει ἀπὸ παλιά ζητήσεϊ νὰ γίνεϊ αὐτὸ που με τὸ ἔργο τῆς πραγματοποιεῖ σιγά-σιγά : νὰ μελετηθοῦν τὰ ἑλληνικά ἀλλιώτικα, μέσα ἀπ' τὴ γλώσσα. Μιὰ βασικὴ ἄποψη αὐτοῦ τοῦ ζητήματος εἶναι ἡ σπουδὴ τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ κόσμου πὸ ὀδιστικά, πὸ ἐλευθέρια, πὸ πραγματικά — ὄχι με τὰ κριτήρια που βγάξομε μέσα ἀπ' αὐτὸν τὸν ἴδιο κόσμο. Πρέπει νὰ θεωρηθεῖ ὁ πολιτισμός ἐκεῖνος μέσα στὸ χῶρο τοῦ πολιτισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ προπαντὸς σὲ σχέση με τοὺς οἰκειούς στα ἑλληνικά πολιτισμούς. Σήμερα ἔχομε τὰ δεδομένα μᾶς τέτοιως μελέτης καὶ μπορούμε νὰ βροῦμε καὶ βιβλία δλόκληρα σχετικά. Αὐτὰ ὅμως εἶναι μόνο μιὰ δελεῖ ἀρχή. Καὶ προπαντὸς οἱ μελέτες αἰτέσ ξεκινᾶνε ἀπ' τὴν προκαταληψη τῶν διαφορῶν (που θέλουν νὰ γεφυρώσουν). Τὸ σωστὸ εἶναι νὰ ξεκινήσομε ὀργανικά, ἀπὸ τίς ὀίξεσ. Κι ἔπειτα, ἡ μελέτη αὐτὴ πὸ σωστὴ θὰ εἶναι ἂν ξεκινήσει σάν αὐτογνωσία, ἂν μέσα μας βροῦμε τίς πηγές, τίς ὀίξεσ τῆς ζωῆς. Αὐτὸ ἀπαιτεῖ σπουδὴ τῆς γλώσσας : τὸ δημοτικὸ τραγοῦδι εἶναι μισοστά μας.

Ἐτσι μελετώντας προσωπικά καὶ γνωρεύοντας τέτοιες ὀίξεσ (που ἐλπίζω πὼς ἀπ' τίς Ὑδρίες θὰ ξαναγνωρουν στὸ χῶμα που πατάμε ἐμεῖς τώρα) βροῦχο πὼς εἶναι ἀπαραίτητη ἡ τέτοια σπουδὴ τῆς γλώσσας : μιὰ γλωσσικὴ στάση ζωῆς που μπορεῖ νὰ παραμερίσει ἡ νὰ δώσει ἄλλη ὑπόστυση σὲ πολλὰ καὶ ποικίλα θεοφούμενα αὐτονόητα πράγματα ἡ ἔξαρχῆς νὰ ὀδηγήσει σὲ διαφορετικὴ σύλληψη τοῦ πολιτισμοῦ, τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς φύσης.

Ἐ ἀρχαίος ἑλληνικός πολιτισμός εἶναι λαμπρός. Ἐλλά εἶναι μορφή ἀνθρώπινης ζωῆς, ὄχι αὐτὸ τὸ ἐπιστημονικὸ κατασκευέασμα (γιὰ τὸ ὀποῖο θιθίνεται προπαντὸς ἡ φιλολογία μας που θαμνάζει κα ἐξετάζει ἀντὶ νὰ νιώσει, νὰ ζήσει). Πρέπει λοιπὸν ἀνθρώπινα νὰ τὰ δοῦμε, μέσα σ' ὅ